

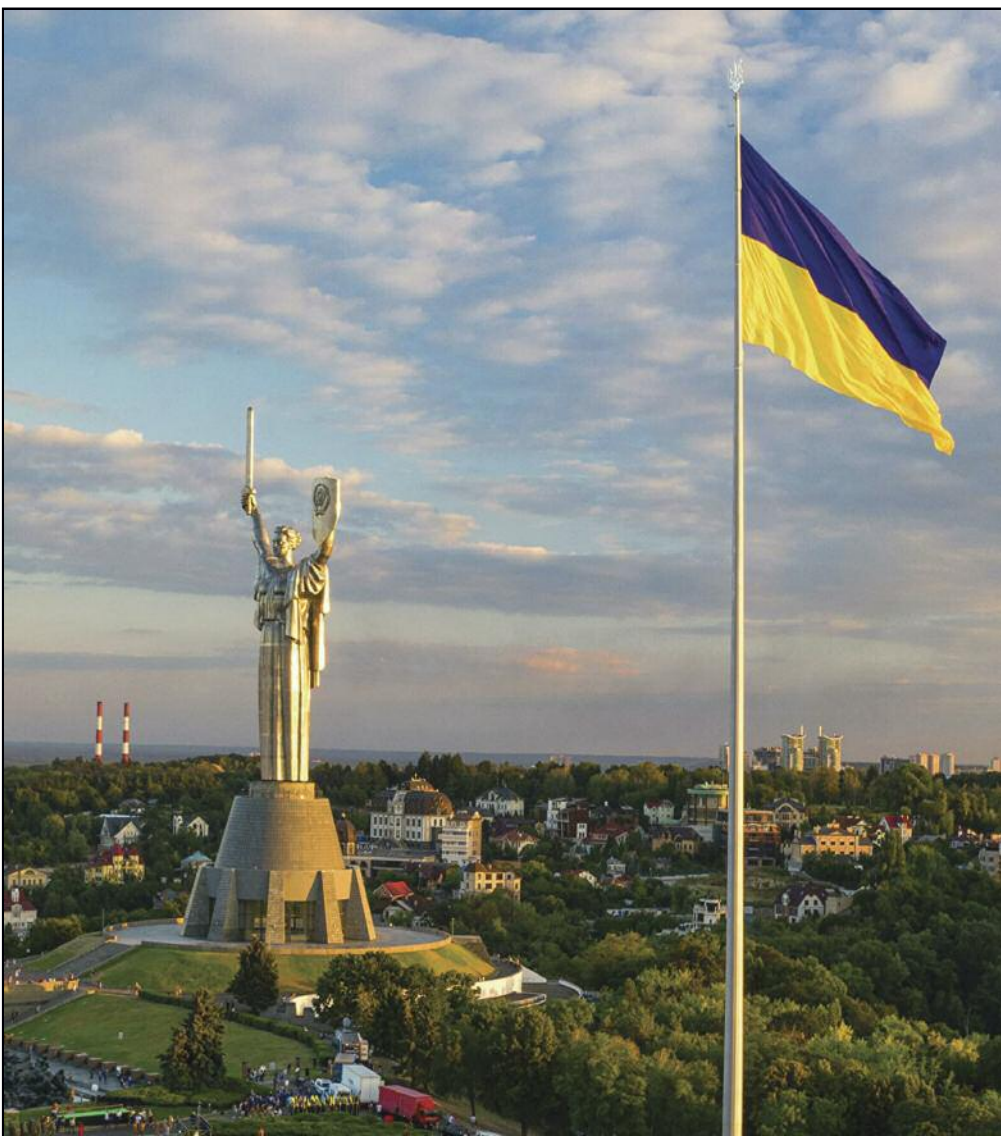
ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXXIII-й РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 3-4/ ЛЮТИЙ 2022 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

У номері:

- Віхи духовного світу українців Румунії
- З діяльності голови СУР, депутата Миколи-Мирослава Петрецького
- Образ України в українській літературі
- Переможці конкурсу «Кращий учитель української мови»
- Вірш «Зірка» Міхая Емінеску в українських перекладах

СУР вітає позицію Румунії щодо підтримки територіальної цілісності та суверенітету України

Союз українців Румунії висловлює свою повну солідарність з Україною та із занепокоєнням стежить за напруженою ситуацією на українсько-російському кордоні.

СУР вітає позицію Румунії щодо підтримки територіальної цілісності та суверенітету України, а також кроки та заяви чільних румунських посадовців з підтримки української держави в контексті напруженості, спричиненої зосередженням російських військ поблизу кордону з Україною, та підтверджує свою

готовність до співпраці з усіма компетентними установами Румунії шляхом надання необхідної інформації та експертних оцінок.

У цьому контексті СУР наголошує на важливості діалогу та підтримує продовження дипломатичних зусиль як єдиного способу врегулювання нинішньої кризи, нагадуючи, що заборона застосування сили та погроз силою є одним із основоположних принципів, які регулюють відносини між державами.

До Дня рідної мови

Віхи духовного світу українців Румунії

Заснування Факультету української мови в Бухарестському університеті генеральним інспектором Міністерства освіти Константином Драпакою, а в Клужському університеті професором Іваном Семенюком, – важливий момент у розвитку культури мови й побуту українців Румунії.

Адже, відомо всім, що в багатогранному комплексі загальної культури, освіченості і в цілому духовному світі людини важливе й вагоме місце належить культурі мови, дій і вчинків, відношенню до оточення й спосіб життя.

Слово, мова з давніх давен були та є засобом культурного піднесення. Як підкреслив Максим Горький, боротьба за чистоту, за смислову точність, за гостроту мови є боротьба за знаряддя культури. Чим гостріше це знаряддя, чим точніше воно спрямоване, тим воно переможніше.

Осмислення мови, її культурних цінностей, її репрезентативного значення у виразі сутності свого носія – народу почалося з давнини. Відомі крилаті слова, висловлення багатьох письменників про невичерпні скарби мови. На цих висловах мудрості виховувалися покоління людей, загартовувалися їх родинні почуття батьків, дідів і прадідів до краю, до країни, в якій вони народилися і проживають вже кілька століть.

Але мова, слово, поняття є і знаряддям мислення, що формується і повідомляється за допомогою мови у формі словесного вираження думок.

Мова як система дискретних звукових сигналів, знаків разом із їхніми значеннями,

є головним засобом спілкування в межах окремих етнічних спільностей і формою реального існування свідомості не лише індивіда, а і для суспільства.

Це – рідна мова. Дитина, яка народилася, застає в готовому вигляді рідну мову і, за допомогою фонетичного слуху, вона не тільки засвоює слова і граматичні форми рідної мови, а і значення слова, закріпленого за ним у рідній мові всім процесом істо-

ла їхні діла, помисли і душі незбагненною силою, яку вони відчували на дотику рук і босих ніг. Опрацьовуючи землю, віддаючи їй свою любов і силу, свої душі постійно заряджали божественною енергією, відчуваючи свою духовну приналежність до рідної землі. Втрачаючи це відчуття, людина втрачає енергію та любов до рідної землі. Так виникає загроза самозречення від рідного краю та безболісного переходу на чужу мову, бо слово втратило свою магічну творящу силу.

Це відноситься до всіх народів світу. Щоб повернути народу мову в усій їй понятійній красі і повноті, треба повернути весь комплекс тих духовних цінностей, які вона вбрала в себе упродовж тисячоліть. Конкретно, треба розбудити нашу генетичну та історичну пам'ять через глибоке вивчення, осмислення народної творчості, обрядів, традицій, вірувань, а потім терпеливо і мудро причащати дітей цілющою росю нашої мови, розквітлої ще раз, почутої заново, щоб кожне слово зазвучало в ній неповторним акордом.

Не забуваймо, що рідне слово – ідея, думка, рідна мова дали нам мудрість, що тільки оволодівши специфічними формами мовної діяльності на рідній мові учні можуть переходити до вивчення будь-якої чужої мови.

(Закінчення на 14 стор.)

Михайло КРАМАР,

Професор Клужського університету,
Д-р психологічних наук

ричного розвитку свого народу. Глибина, повнота і правильність мовлення людини удосконалюється протягом цілого життя. У цьому полягає роль початкової школи на рідній українській мові, ліцеїв, факультетів української мови, письменників постійно підносити культуру мови на вищі рівні.

Слід згадати, що наші попередники були шанобливими і працьовитими людьми землі, а «мати-сира земля» обдарувала їх хлібом і всякою живністю, облагороджува-

Особистість учня в школі

Учень, який бере участь у навчальному процесі і здобуває певні знання, має свою особистість. Будь-який учень початкової, чи середньої школи або старших класів має право на свою особистість та здобувати свої права.

Мати любов до школи те ж саме, що й любов до життя. Перед кожним учнем треба ставити реалістичні вимоги. Ці вимоги повинні бути високими, щоб учні не втрачали інтерес до навчання.

У структурі особистості головне місце займають потреби, інтереси, ідеали та переконання. Якщо людина з дитинства реалізує свої індивідуальні потреби та можливості, то зуміє пізнавати духовний світ та навколишнє оточення.

Педагогіка має важливе значення у розв'язанні задач у системі формування особистості. Крім того, учням потрібно дотримуватися дисципліни, ставитися з

повагою до педагогічного колективу та своїх однокласників.

Розв'язання проблем у вихованні для формування дітей залежить багато від співвідношення батьків і викладачів, а також сім'я-школа.

Потрібно, щоб школа тримала зв'язок із батьками, щоб давала їм необхідну допомогу для того, щоб вони заміщувалися у процесі навчання дітей. На сьогоднішній день школа повинна підбадьорювати батьків, а викладачі встановлювати спільність навчання.

Розумове виховання займає центральне місце у формуванні особистості учня. Цілі виховання здійснюються через процес навчання, дидактичну діяльність (шкільні конкурси, олімпіади).

Школа – це навчальний заклад, який організовує досвіди навчання. Вона переслідує досягнення об'єктивів за допомогою наукових методів. Щоб батьки мали довір'я у

школу, щоб виховання дитини було на високому рівні, потрібно, щоб вони співпрацювали, підтримували зв'язок із викладачами для того, щоб методи і об'єктиви мали свій намір. Викладачі здатні допомогти дитині зайняти своє місце у суспільстві, здобувати необхідні знання для життя.

Тільки через школу дитина зможе включитися у соціальне середовище, вона навчає підтримувати зв'язки з друзями, допомагає співпрацювати з колегами, є головним фундаментом суспільства.

Батьківський вплив дуже важливий для розвивання дитини. Мета школи така, щоб кожний учень досягав навчального потенціалу.

Якщо і батьки відіграватимуть роль учителя для своїх дітей, тоді діти стануть ввічливими, впевненими, розумними.

Василь Сухомлинський сказав: «Дитина – це активний і самодіяльний індивід, який не вчиться на дорослого, а живе повноцінним і цікавим життям». Безумовно, що школа залишається частиною життя кожної людини!

Підготував Микола ДУТКА

З діяльності голови СУР, депутата Миколи-Мирослава ПЕТРЕЦЬКОГО

Рішуча відданість ЄС та НАТО підтримці європейських та євроатлантичних прагнень України

Рада СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ, єдиної парламентської організації, що представляє етнічних українців у Раді національних меншин Румунії, у відносинах з іншими органами державної влади, а також у Світовому конгресі українців, Європейському конгресі українців, Українській всесвітній координаційній раді, на засіданні, що відбулося 29 січня 2022 року в с. Рогожешти Ботошанського повіту, розглянула останні події біля кордонів України та в регіоні.

Союз постійно й уважно стежить за розвитком безпекової ситуації, бере активну участь у дискусіях з цього питання в міжнародних організаціях, членом яких є, а також сприяє поточному процесу визначення позицій або напрямків дій у межах своїх повноважень і в залежності від динаміки розвитку подій.

У цьому контексті СУР наголошує на важливості діалогу та підтримує продовження дипломатичних зусиль як єдиного способу врегулювання нинішньої кризи, нагадуючи, що заборона застосування сили та погрози силою є одним із основоположних принципів, які регулюють відносини між державами.

СУР вітає позицію Румунії щодо підтримки територіальної цілісності та суверенітету України, а також кроки та заяви чільних румунських посадовців з підтримки української держави в контексті напруженості, спричиненої зосередженням російських військ поблизу кордону з Україною, та підтверджує свою готовність до співпраці з усіма компетентними установами Румунії шляхом надання необхідної інформації та експертних оцінок.

СУР також вітає рішучу та постійну відданість ЄС та НАТО підтримці європей-

ських та євроатлантичних прагнень України, а також постійні дипломатичні зусилля щодо деескалації на українському кордоні та зниженню напруженості, з дотриманням фундаментальних принципів архітектури безпеки в Європі.

Рада Союзу нагадує, що населення Румунії не є захищеним від небезпечного впливу інформаційної війни, пропаганди, маніпуляцій, поширення неправдивих новин і заяв, чуток та навмисної дезінформації. Тому нагадує, що споживання інформації лише з надійних джерел є надзвичайно важливим в такі моменти, як і критичне ставлення до будь-якої інформації, отриманої в онлайн-середовищі, особливо в ситуаціях, коли цю інформацію неможливо перевірити.

Рогожешти – Рада СУР
29 січня 2022 року

Голова Союзу українців Румунії, депутат Парламенту Румунії Микола Мирослав Петрецький днями здійснив робочу поїздку до Марамуреського повіту

Микола Мирослав Петрецький, разом з Тимчасовим повіреним у справах України в Румунії Пауном Роговем, провів зустрічі з мером м. Сігету Марамціей Василем Молдованом, директором Педагогічного ліцею імені Тараса Шевченка Василем Куреляком, вікарієм Українського православного вікаріату Румунії отцем Миколою Лауруком, вікарієм Українського греко-католицького вікаріату Румунії отцем Василем Колопельником, а також з лідерами та місцевими обранцями від української громади в Марамуреші.

Обговорення були зосереджені на темах, пов'язаних зі становищем української спільноти в Марамуреші, діяльністю та проєктах, які проводить Союз українців Румунії, визначення найкращих рішень на благо українців цього регіону. Особливу увагу було приділено належній організації перепису населення та житлового фонду, який триватиме до 17 липня 2022 року.

Під час зустрічей з лідерами двох українських Вікаріатів голова СУР наголосив на ключовій ролі Церкви у збереженні культурної самобутності, мови, традицій та духовності українців упродовж часу. Микола Мирослав Петрецький також розповів про чудову співпрацю СУР з церквами у різних населених пунктах, в яких проживають українці.

Три роки тому парафія Балківці Сучавського повіту, де більшість населення складають етнічні українці, отримала частину коштів, необхідних для термі-

нового ремонту храму, але через недостатню кількість коштів усі роботи були припинені.

У 2021 році балківська парафія подала той самий проєкт фінансування, щоб завершити терміновий ремонт місцевої церкви, який на сайті Державного секретаріату культив фігурує в розділі завершених проєктів, хоча необхідні кошти досі не були виділені, а цього року заплановано освячення храму.

Зважаючи на те, що Державний секретаріат з питань культив є єдиним джерелом фінансування парафій у Румунії та враховуючи постійну зацікавленість Віктора Опаського до практичного вирішення проблем, з якими стикаються парафії, які належать до національних меншин, я попросив його уточнити статус проєкту поданого парафією Покрови Пресвятої Богородиці с. Балківці Сучавського повіту.

Радість Ісуса

Кожна людина, яка приходить на цей світ, бажає мати щасливе життя та якомога більше радостей. Хоча праведний Йов каже, що «чоловік, що родиться від жінки, віком короткий і тривоги повний» (Йов 14, 1), треба визнавати той факт, що не всі наші дні на землі неприємні, і не всі люди терплять рівно, та не всі мають великі радості під час свого земського буття.

У Старому Завіті людям не було відкрито вічне життя. Це тому, що після смерті, як вважалося, всі йшли у Шеол, вони бажаючи жити тут, на землі, довгі роки у гаразді, мати багато дітей. А якщо всі ці умови сповнялися, та людина вважалася благословенна Богом. Та якщо не ставалося так, та людина не мала Божого благословення. Через прихід Ісуса Христа на землю, це сприйняття життя змінилося, тому що науку, яку проповідував Ісус – це вічне життя. Навіть той, хто має нещасливу долю тут, на землі, він має надію, що Бог йому доповнить у вічності велику радість.

Велике число людей, які живуть у цьому світі мають чимало радостей. Одні радіють, своїй сім'ї, інші своєму мастку, інші своїм успіхам, ще інші своєму розуму... І так можна перелічити чимало земських радостей, якими людина сповнює свою долю та своє земське буття.

Ісус Христос жив на землі як людина 33 роки. Постає питання, якими були Його радості тут, на землі? Чи мав Він ці природні радості, які маємо кожний із нас? Традиція нашої церкви свідчить про те, що люди часто бачили Ісуса, коли плакав, та ніколи не усміхався.

Святі євангелісти пишуть, що Спасителя радувала велика віра сотника (Мт. 8, 8-10), радувала велика віра жінки хананейки (Мт. 15), радував його близький друг Лазар із Витанії (Ін. 11). У євангелії від Луки Ісус говорить до своїх учнів: «Однак, не радійте тому, що духи вам коряться, але радійте тому, що ваші імена записані на небі» (Лк.10,20). Найбільшою радістю Ісуса

Христа було спасіння людини, коли хтось навертається, кається, приходить до Господа. Спасіння одного самого чоловіка є причиною великої радості для Божого Сина, тому що це доказує, що Його втілення не було даремним, та що Його наука «ловить» людей і приводить їх до вічного життя.

от. Іван ЮРЧА,
Рускова, Мараморіш

Образ України в українській літературі

Безпосередністю почуття та мовним багатством українські автори описують Україну. Доля України, її минуле, сучасне і майбутнє – це джерело для українських письменників, зокрема, поетів, і не лише.

Уже для багатьох поколінь Тарас Григорович Шевченко є саможертвенною любов'ю до неньки Вітчизни. Образ України у Шевченка – образ тихого світу, зорі або світання. Син мужика, який став володарем у царстві духу, був кріпаком і став велетним у царстві людської культури. Був самоуком і вказав світлі та вільні шляхи професорам і книжним ученим.

Образ неньки України – найсильніший і найдраматичніший образ творчості Тараса Шевченка:

*Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю!*

(Сон, Тарас Шевченко)

У поезіях Шевченка Україна «плаче, стог-

не», бо «на славній Україні людей у ярмах запрягли пани лукаві».

Дуже схвилюваний пише поет про долю української мови, якої ніколи не відрікався, а оспівував її мелодійність, поетичність і засуджував тих «патріотів», які схилилися перед іноземним:

*У чужому краю
Не шукайте, не питаєте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі.
В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля».*

(І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє послання, Тарас Шевченко)

Шевченко називає Україну раєм і красою, яку треба оберігати і любити:

*Свою Україну любіть.
Любіть її во время люте,
В останню тяжкую минуту,
За неї господа моліть.*

(Свою Україну любіть..., Тарас Шевченко)

Тарас Шевченко – вірний і великий Кобзар українського народу, який мріяв про її свободу й незалежність. Куди би не закидала його доля, він згадував про рідні місця, рідний край. Його творчість була сповнена патріотизмом і любов'ю до своєї батьківщини. Шевченко був великим прихильником своєї державності і був упевнений, що рано чи пізно Україна стане вільною і незалежною.

А Леся Українка – письменник – боець, мала «в серці

те, що не вмирає», тобто палкий вогонь любові до своєї батьківщини, її трудящих людей. Поетеса оспівувала красу України, лила гіркі сльози над долею людей, і кликала до боротьби, будила свідомість.

З дитинства любила Україну, співала разом із своєю матір'ю про долю України: «Бувайте здорові, шляхи та дороги». Леся Українка з великою любов'ю говорила про Україну і кожний її твір свідчить про те, що вона була донькою рідної землі.

У поезії Павла Тичини Україна зображена як мальовнича і прекрасна. Зелені гаї, прозорі озера і всі простори України захоплювали поета:

*Гаї шумлять –
Я слухаю.
Хмарки біжать –
Милуюся.*

Сучасні письменники в українській літературі уявляють собі Україну в численних образах.

«Україна, ти для мене чудо», – писав Василь Симоненко у вірші «Україна». Василь Симоненко Україну вважав своїм образом: «Я – українець». Багато його віршів присвячені Україні і українському народу. «Я без тебе нічого не зможу, наче птиця без крил».

Мальовнича краса України виявляється і у рядках Ліни Костенко.

*Буває, часом спінну від краси.
Спиняюсь, не тямлю, що воно за диво,
Оці степи, це небо, ті ліси,
Усе так чисто, гарно, незрадливо.
Усе, як є – дорога, явори,
Усе моє, все зветься Україна.*

Нехай вся творчість в описі України здійсниться й нехай Україна процвітає у мирі, спокої навіки.

Підготував **Микола ДУТКА**

До уваги учнів і студентів!

Життєвий і творчий шлях Лесі Українки

(Роль родини, культурного оточення й самоосвіти у формуванні світобачення письменниці)

(1871-1913)

Леся Українка (справжнє ім'я та прізвище поетеси Лариса Петрівна Косач) – українська письменниця, поетеса, перекладач, культурний діяч народилася 25 лютого 1871 року в місті Новограді Волинському (тепер Житомирська область).

Мати, Ольга Петрівна Драгоманова-Косач, – письменниця, яка творила під псевдонімом Олена Пчілка. Батько – високоосвічений поміщик, який дуже любив літературу і живопис. Батьки прищепили своїм дітям любов до рідного народу, його мови, історії, народних звичаїв. У будинку Косачів часто збиралися письменники, художники і музиканти, влаштовувалися вечори і домашні концерти. В родині переважало домашнє навчання дітей. Її сім'я походить з дворянського роду. Дядько Лесі (так її називали у сім'ї, і це домашнє ім'я стало літературним псевдонімом) – Михайло Драгоманов – був відомий учений, громадський діяч.

Особливе місце у творчій біографії Лесі Українки посідає фольклор. Вона збирала і записувала обряди, пісні, думи у виконанні кобзарів, щоб урятувати їх від забуття. Леся була надзвичайно обдарованою дівчинкою. Вона навчилася читати в чотири роки, а в п'ять – грала на фортепіано й навіть написала листа своєму дядькові Михайлу Драгоманову.

У сім'ї Леся була другою з шести дитиною. Старшим був брат Михайло, з яким вона була дуже дружною.

У дитинстві Леся захворіла на туберкульоз кісток і ця хвороба переслідувала все її життя, на той час... невиліковною. Через тяжку хворобу Леся до школи не ходила, а здобула освіту самотужки. В дев'ятнадцятирічному віці для молодшої сестри написала книжку «Стародавня історія східних народів». Л. Українка також мала великі здібності до мов: вивчила грецьку, німецьку, французьку, польську, італійську, англійську мови.

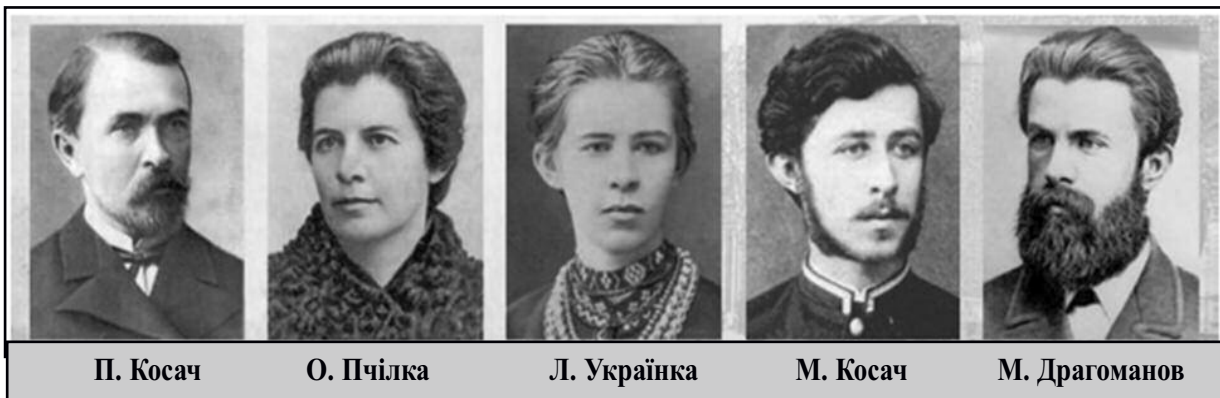
Свій перший вірш «Надія» письменниця склала у дев'ять років для своєї тітки Олени. Її вірші вперше були опубліковані у місті Львові.

Леся Українка померла 1-го серпня 1913 року в містечку Сурамі (Грузія). Похована в Києві на Байковому кладовищі. Поетеса прожила 42 роки.

Цікаво знати! Леся Українка ввела слова «напровесні» та «промінь» в українську мову. А також її називають дочкою Прометея. Найбільш відоме зображення дев'ятнадцятилітньої Лесі Українки фігурує на купюрі 200 гривень.

Леся Українка однією з перших виступила проти засилля народницьких ідей, натомість орієнтуючи літературу на європейські західні зразки. Її лірика збагачується новими мотивами, взятими зі світової історії та культури.

П. Косач

О. Пчілка

Л. Українка

М. Косач

М. Драгоманов

Вірш «Contra spem spero!» як світоглядна декларація сильної, вольової особистості. Символічність, романтичні образи.

** Без надії сподіваюсь! (лат.)
Гетьте, думи, ви хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?*

*Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть, думи сумні!*

*Я на вбогім сумнім перелозі
Буду сіять барвисті квітки,
Буду сіять квітки на морозі,
Буду лить на них сльози гіркі.*

*І від сліз тих гарячих розтане
Та кора льодовая, міцна,
Можє, квіти зійдуть – і настане
Ще й для мене весела весна.*

*Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.*

*В довгу, темную нічку невидну
Не стулю ні на хвилю очей –
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.*

*Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть, думи сумні!
2 травня 1890*

ПАСПОРТ ТВОРУ

Вірш належить до філософської (особистої) лірики. Авторка виступає ліричним героєм.

Жанр: вірш.

Рід літератури: медитативна лірика.

Ідея вірша – плекання надії на те, що чорну життєву смугу змінить біла.

Художні засоби: епітети, метафори, гіпербола, звертання/спонування, риторичне запитання, наявність антитез (протиставлень).

Художній напрям, стиль: модернізм, неоромантизм.

Мотиви: заперечення болю, небажання змиритися з обставинами; оптимістичної віри людини у своє поетичне призначення; незламності духу; світоглядної декларації мужньої людини, яка зробила свій вибір у повноцінне діяльне життя.

Вправа: Прочитайте уважно уривок вірша і виконайте вимоги:

*Гетьте, думи, ви хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?*

*...
Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.*

*...
Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть, думи сумні!
(Л. Українка «Contra spem spero»)*

Вимоги:

1. Випишіть епітети з поданого уривку;
2. Поділіть наступні слова на склади: сподіватись, співати;
3. Напишіть антоніми до наступних слів: молоді, важкий, сміятись;
4. Від дієслова сподіватись утворіть іменник;
5. Випишіть риторичні звертання.

Підготувала **Наталія БУРДУЖА**

Про багаторічну діяльність Союзу українців Румунії та Карпатського біосферного заповідника в розвитку українсько-румунської співпраці на Мараморощині

♦ **Бучута Степан, Гамор Ф. Д.**
Союз українців Румунії (Румунія, Бая Маре). Карпатський біосферний заповідник (Україна, Рахів).

Насамперед треба нагадати, що в післявоєнний період значна частина українського населення лівобережної частини Тиси (близько 40 тисяч чоловік), зокрема у Вишівській долині, перейшла до складу Румунії.

А мости, які з'єднували Бичків, Луг та Трибушани (нині Ділове) були зруйновані. Припинено рух пасажирських потягів, які курсували через станцію Валя-Вішеулуй до Рахова, із Будапешта та Праги.

Усе це призвело до ізоляції українців, які живуть у Румунії та погіршення зв'язків між їхніми родинами, які опинилися по різні боки кордону. А за населеними пунктами, на цій ділянці кордону, де проживають українці як у Румунії, так і в Україні, міцно закріпився статус депресивних територій, де панує бідність та безробіття.

У зв'язку із цим, починаючи із 1996 року, на протязі більше двадцяти років Союз українців Румунії та науковці українського Карпатського біосферного заповідника, разом із місцевими органами влади та місцевого самоврядування, наполегливо порушували питання та докладали чималих зусиль для відновлення після тоталітарних режимів дружніх українсько-румунських прикордонних зв'язків на історичній Мараморощині.

Про ці зусилля детально описано в монографіях Степана Бучути «Словом і ділом» (2013 р.) та Федора Гамора «Україна – Румунія: мости народної дипломатії» (2018 р.) (електронна версія книги розміщена на сайті Карпатського біосферного заповідника, за посиланням: http://cbr.nature.org.ua/doc/UA_RO.pdf), численних публікаціях на сторінках центральних та місцевих українських та румунських засобах масової інформації, зокрема в парламентській газеті «Голос України», румунській повітовій газеті «Граюл Марамушелуй», виданнях Союзу українців Румунії та Карпатського біосферного заповідника.

Ми ініціювали та забезпечили проведення багатьох українсько-румунських зустрічей, нарад, конференцій та круглих столів, за участі керівників місцевих органів влади

та самоврядування, науковців та представників громадськості, на яких обговорювались актуальні проблеми відновлення та налагодження транскордонної співпраці, підписано численні Протоколи та Меморандуми тощо, окремі з яких вдалось реалізувати.

Так, наприклад, за ініціативи Федора Гамора, проголошений ще в 1996 році, на українсько-румунській зустрічі у префекта повіту Марамуреш у присутності тодішнього посла України Олександра Чалого, за фінансування Європейського Союзу, у рамках Програми «Phare – Credo» розроблено «Базу даних для заснування українсько-румунського біосферного резервату в Марамороських горах», на підставі якої за рішен-

обласної державних адміністрацій, підготували в 2007 році проект для відбудови цього моста. А в серпні 2015 року цей проект знову подано для отримання фінансування в рамках румунської Програми співпраці громад Румунії та України на 2014-2020 рр.

Але, через відсутність підтримки від Закарпатської обласної державної адміністрації та Міністерства інфраструктури України, реалізація цього проекту заморожена.

Ініціювалась також ідея щодо відновлення руху історичних потягів через Рахів до Румунії, Будапешта та Праги.

Ця проектна ідея передбачає, по-перше, проведення реконструкції 21 км залізниці

на ділянці Рахів – Валя-Вішеулуй (Румунія) на європейську вузьку колію, яка діяла тут до другої світової війни й організація прямого транскарпатського залізничного сполучення через Рахів із Львова та Києва, до міста Клуз-Напока (відстань до якого по існуючій залізниці від Рахова близько 200 км), одного з найбільших, не тільки румунського, але й європейського промислового, культурного та туристичного центру.

У цьому контексті важливим є той факт, що ще у грудні 2014 р. заступник міністра інфраструктури України В. Корнієнко з цього приводу повідомив Закарпатську обласну державну адміністрацію, про те, що вирішення проблем відновлення залізничного сполучення між Україною та Румунією на Мараморощині знаходить в Мінінфраструктури та Укрзалізниці порозуміння. Більше того, урядовець наголошує, що «запровадження руху міжрегіональних поїздів через станцію Рахів до Румунії, Угорщини, Чехії, створило б умови для розвитку міждержавних стосунків, збільшення потоку туристів в обох напрямках,

економічного та соціального розвитку прилеглих регіонів», і що цим міністерством зараз «здійснюється актуалізація регіональної карти Транскарпатської транспортної мережі та опрацьовується питання залучення фінансування для реалізації цього проекту».

Союз українців Румунії та Карпатський біосферний заповідник були серед ініціаторів та приймали участь у розробці й реалізації, у рамках Програми сусідства Європейського Союзу «Румунія – Україна», серії спільних українсько-румунських проектів.

(Продовження на 11 стор.)

Степан БУЧУТА

ням повітової ради повіту Марамуреш від 25 травня 2000 року, створено румунський природний парк «Гори Марамуреш» на площі 138 тисяч гектарів.

Докладалось багато зусиль для відновлення прикордонної інфраструктури, яка б сприяла поглибленню транскордонної співпраці в цій частині Мараморощини.

Ідеться, у першу чергу, про відбудову залізобетонного моста через Тису в районі сіл Хмелів та Валя-Вішеулуй, який німецько-хортиські війська підірвали в 1944 році.

Для цього громади румунської комуни Бистра та українського села Ділове, за підтримки Рахівської районної та Закарпатської

«Нехай буде воля твоя, Господи»

Духовний заповіт Архiepіскопа Адама

Минулого року, під редакцією Григорія Купріяновича, була опублікована Українським Товариством з Польщі книга «Нехай буде воля Твоя, Господи» – Духовний заповіт Архiepіскопа Перемиського і Новосанчівського Адама.

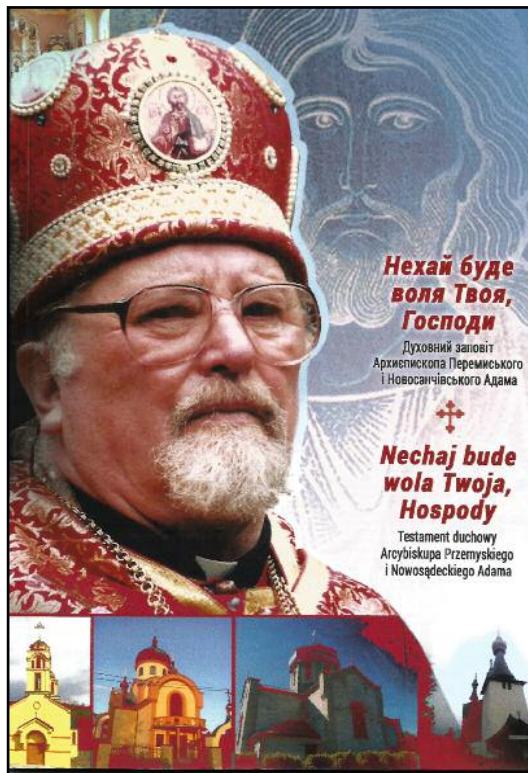
Ця книга була опублікована з нагоди сповнення п'яти років від переселення Архiepіскопа Адама до Господа.

Для православних українців Румунії, Архiepіс. Адам не тільки дуже відомий, але й близький до душі багатьох, і його пам'ять жива навіть і нині. І це не тільки тому, що він благословив чимало церковних робіт з Українського Вікаріату Румунії (наприклад: благословив початок розпису в Сігетській церкві, початок будівництва українського православного монастиря з Вишньої Рівни і т.д.), не тільки тому, що рукоположив декілька з наших священників (з котрих я останній), але кожний раз коли він служив у наших церквах, чи то на Мараморошині, чи в Банаті, вірники і священнослужителі були зворушені його лагідністю, смиренністю, благим служінням і великою любов'ю до Церкви і до рідної мови.

Архiepіс. Адам (Олександр) Дубець народився 1926 р. в самий день початку Успенського Посту (14-го серпня), і це точно один Господній знак про його життєвий шлях. Дитинство його нелегке, навіть трагічне. Його батька арештував Гестапо 1942-го року, і помер він у нацистському концтаборі Аушвіц. А після того його сім'я була примусово переселена з рідного села, під час акції «Вісла» (квітень-липень 1947), операції етнічної чистки українців комуністичного керівництва Польщі. Але він перейшов через всі ці трагічні випробування своєї молодості і став священником, а в 1983 р. Єпископом Перемиським і Новосанчівським. Тут його праця сконцентрована над відродженням Православної віри на Підкарпатті; ремонтував і оновив залишені церкви, заснував нові парафії, а головне спрямував всі парафії на дорогу відродження православної віри і зберігання рідної мови і культури. Через його відому працю він був часто запрошений і в інші сусідні держави, де є немало православних українців. Так дійшов і до нас, і говорив православним українцям Румунії так, якби своїм вірним, і ми відчували його як нашим

духовним керівником, тому що ті самі його слова, які зміцнювали православних українців Польщі збадьорювали православних українців Румунії.

У «Нехай буде воля Твоя, Господи» Архiepіс. Адам пише про мету свого життя і праці єпископом: «Метою

мого життя було і є – зберегти те, що ще залишилось, що ще можна зберегти з величної духовної спадщини нашого народу» (с. 24).

У своєму духовному заповіті він підкрислює, що не був прив'язаний до цінностей матеріальних і завжди навчав своїх вірників і священників, як зберігати свою віру і етнічну ідентичність. Тому він пише: «Рідна мова – це основа, на якій зростає духовно і культурно кожний нарід, а особливо у кожного народу, що живе без державности, розсіяний між іншими народами (...) Коли втрапиш рідну мову, то наслідком того є затрачання нації, рідної віри і культури. Тому кожний нарід зберігає рідну мову, як свою велику святість. Без рідної мови нема нації, вона зникає разом з утратенням мови. Це потягає за собою і втратення рідної культури і

часто рідного обряду. Тому що мова – серце народу – нема мови, нема народу» (с. 28).

Для українців, які живуть у діаспорі, як етнічна меншина, зберігати свою етнічну ідентичність трудніше, а Церква має в цьому найважливішу роль. Тому Архiepіс. Адам каже: «Безумовно, що ще більші обов'язки Церкви щодо рідної мови тоді, коли її вірні позбавлені державности, або тоді, коли живуть розпорошені між іномовними і іновірними. Тоді Церква в розумінні її вірних – одна міцна твердиня рідної мови, культури і народности» (с. 44). Через молитву своїх вірників, на рідній мові Церква зберігає і зберігатиме надалі рідну мову. Многі думали-б, що можна мати духовне життя і без рідної мови, що можна молитись і іншими мовами, але, думаю, що жодна мова не може нам дати той рівень фамільярності, як рідна мова. А це дуже головна умова дійсної молитви. «Церква недержавного народу мусить свідомо взяти на себе і обов'язки рідномовного виховання молодого покоління вірних, бо хто ж немічний у рідній мові, той немічний і у вірі батьків своїх» (с. 34).

І не тільки Церква має про це дбати, пише Владика Адам, але й, передусім, родичі, які повинні говорити зі своїми дітьми від самого початку «по-своєму», якщо й не знають говорити чистою українською. Владика підкрислює, що не треба соромитися і осмішувати наші рідні українські говори, тому що наші предки передавали їх слідувачам поколінням навіть і тоді, коли не було можливо мати зв'язки з батьківщиною.

Ці слова духовного заповіту Архiepіскопа Адама є важливими і для українців Румунії, не тільки в моменти, коли робляться переписи, щоб доказати, що нас ще є, але й кожного дня, щоб ми повністю жили нашим духовним життям і вживали подячності Господні дари, між якими сім'я і етнічність є найголовнішими. «Святий Дух в День П'ятидесятниці дав Апостолам дар проповідувати – навчати людей їх рідною мовою, а Ап. Павло вияснив важливість і потребу вживання рідної мови для Церкви, тому Церква повинна стати на захист рідної мови» (с. 42).

Ці слова й роздуми Владики Адама є наріжним каменем, на якому кожний православний українець старается будувати майбутнє.

от. Маріус М. ЛАУРУК

Переможці конкурсу
«Кращий учитель української мови»

З нагоди Дня української мови, який відзначається в Румунії 9 листопада, Союз українців Румунії організував конкурс «Кращий учитель української мови». У конкурсі взяли участь вчителі української мови та літератури, а також вихователі шкіл з українською мовою викладання. У конкурсі розігрувалися 28 призів – мультимедійних пакетів, що складаються з інтерактивної дошки, відеопроєктора та ноутбука. 24-29 січня 2022 року переможцям були вручені призи конкурсу з боку керівництва СУР, яке здійснило поїздки до цілої низки населених пунктів, розташованих на заході, півночі та сході Румунії, де компактно проживають етнічні українці.

Слід уточнити, що СУР постійно підтримує українське шкільництво, проводить тематичні конкурси для дітей та молоді,

організовує наради працівників українського шкільництва в Румунії, бере активну участь в організації й проведенні олімпіад з української мови, співпрацює з навчальними закладами Румунії та закордоння. Голова СУР, депутат Микола-Мирослав Петрецький, який очолив сурівську делегацію, що вручила премії вчителям та вихователям, високо цінує працю українських викладачів: «Я хочу подякувати освітянам за особливу відданість своїй роботі та за прищеплення дітям любові до рідного слова та українських традицій. Хочу також привітати зусилля вчителів, директорів шкіл та органів місцевого самоврядування щодо підтримки процесу викладання української мови, запевняючи їх у повній підтримці СУР щодо впровадження поточних і майбутніх проєктів та партнерств. Також хочу подякувати членам СУР, які супровод-

жували нас у цей період та які допомагають викладачам у тому, щоб вони розвивали свою нелегку працю».

Галина Мікулайчук, викладач української мови та літератури Технологічного ліцею села Кривий Марамурського повіту поділилася своїми враженнями від участі у конкурсі «Кращий вчитель української мови»: «Висловлюю щире подяку всім тим, які доклали чимало зусиль у проведенні цього конкурсу та преміюванні кращих вчителів української мови. Для мене особисто – це не просто конкурс, це уміння учасників показати високий фаховий та професійний рівень, шукати свою педагогічну стежину до душі і серця кожного учня.

(Продовження на 14 стор.)

Христина ШТІРБЕЦЬ

ВІТАЄМО НАША ІВАНА ЛІБЕРА З 90-РІЧНИМ РОВІЛЕЕМ!

Мені не хочеться вірити, що так швидко проходять роки. Недавно, десь там кілька десятків років, я пізнав пана Івана Лібера душею, як вперше ми зустрілись в Бухаресті на Форумі Союзу українців Румунії. Пан професор був разом зі своєю дружиною Марікою на З'їзді, а опісля на висновках ми сиділи за одним столом. Я старався приблизитися до пана Лібера тому, що дещо я знав про професора музики з українських журналів, а ще я близьився до нього тому, що, хочай він представляв Банат, родом із мого сусіднього села Роскова, що на Мараморощині.

Так, Роскова було сусіднє село тому, що с. Кривий до 1956 року належало до села Русь-Поляни.

Мене щось близило до знаменитого музиколога Івана Лібера, тому що він закінчив перший випуск Мішаної Української Педагогічної Школи 1950-1951 рр. в місті Сігеті і був колегою з його односельчанином Олексою Ковачем. Олекса Ковач був моїм професором в Полянській Гімназії, коли я був у шостім класі 1956 р., після того, як і Іван Лібер звільнився з військових служб як офіцер. Це пам'ятаю дуже добре, тому що наш учитель Олекса Бевка розказував нам про події в Будапешті, і те, що і він має приготовлений чемодан для військової служби, якщо буде треба.

Професор Іван Лібер, окрім своєї професії, як вихователь багатьох поколінь дітей в Копашелі, де заснував свою сім'ю та домівку, будучи директором школи аж до виходу на пенсію, проводив велику творчу діяльність.

З метою збереження української народної пісні старався розширити свій горизонт як професійно, так і творчою працею.

Іван Лібер у 1972 р. заочно закінчив Бухарестську консерваторію ім. Чіпріана Порумбеску по спеціальностях композиції, диригентства й викладання музики.

Музикознавець, композитор, диригент проф. Іван Лібер створив не лише в Копашелі, але й у повіті багато хороших ансамблів, з якими брав участь у різних конкурсах, місцевих та міжнародних.

Творча діяльність Івана Лібера завершилася збірками пісень, про які описували наші українські газети, але ще й тепер пан Іван працює над різними творами та спогадами.

Професор Іван Лібер дуже добре співпрацював із знаменитим доктором мистецтв, кандидатом філологічних наук, заслуженим діячем мистецтва України, фольклористом-етнографом Іваном Васильовичем Хлантою, який у 1999 р. відвідав закарпатських українців із Банату.

Музиколог Іван Лібер має велику творчу діяльність у виданні збірки Івана Хланта «Народні пісні українців Банату» (Румунія). До книги ввійшли кращі зразки народних пісень, записаних переважно в селах Копашиль, Зоріле, Корнуцел, Кричово, Падурень...

У цій збірці науковець Іван Хланта згадує так про село Івана Лібера:

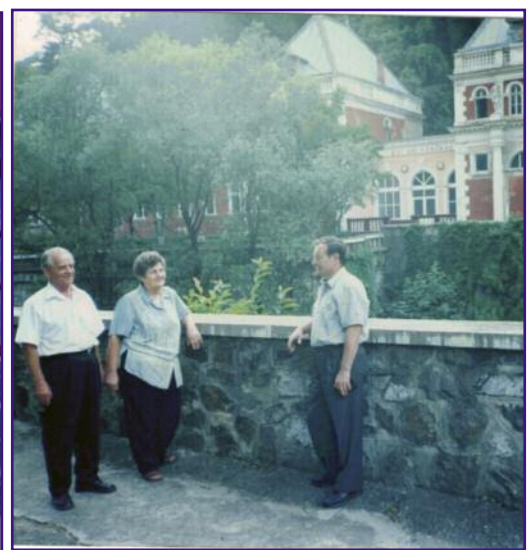
«Іван Лібер належить до талановитих представників української інтелігенції Румунії. У його діяльності важко виділити якийсь один напрямок. Він успішно працює як учитель музики, композитор, організатор і керівник художньої самодіяльності і збирач фольклору».

Окрім творчої праці, Іван Лібер проводить і соціальну працю. Маючи великий досвід директора школи, праця, яка вимагає бути добрим організатором, дало можливість після грудневої Революції 1989 р. прилучитися до організування та відродження української свідомості у своїй селі і в Банаті. Дружина Івана Лібера Марія, професор школи, була обрана головою села Копашиль, робота, яку вела довгі роки. Мають гарних 3 дітей.

Професор Іван Лібер став головою першої організації Союзу українців у Копашелі, а його домівка стала осередком організації. Після покійного нашого друга Юрія Семенюка став головою Крайового Союзу українців у Банаті. Пан Лібер як лідер українців Банату був обраний в центральний Провід СУР, а також заступником голови СУР.

Пане Лібер, абесте були здоровий та потний. Бажаю Вам щиросердечне «На Многая літа»!

Степан БУЧУТА

ПРО СТЕПАНА ТКАЧУКА

Тільки добрих слів потребує наше вухо, слухаючи про таких високоповажних осіб, як Степан Ткачук та іще безліч таких талантів.

Хоча місяць лютий приносить нам сильні морози, але приносить і приємну вістку про одного із видатних українських поетів, творчість його була і є високо оцінена.

Такі причини, мабуть, стоять у карашсеверінських українців, які щороку у лютому місяці відмічають постать Степана Ткачука, як видатного українського поета, члена Спілки письменників Румунії, поета відомого не лише в Румунії, а й на всій Україні, у Америці і Канаді.

Степан Ткачук був той, який поставив корінь для Союзу українців Румунії і буд підряд вибраний головою цієї організації і депутатом Парламенту. Сліди Степана Ткачука можна відчувати у організаціях СУР по цілій країні, де проживає українська меншина.

Як відомий український поет, Степан Ткачук написав і видав понад 40 книг із віршами – вістка, яку ми дістали від відомого українського критика Петра Сороки.

Маючи такі інформації, які кожного лютого місяця не дають спокою карашсе-

рінським українцям, подамо і тепер новини, які тичуться згаданої події.

Значить, у календарі Карашсеверінської філії СУР для лютого місяця означає відмічення українського поета Степана Ткачука.

Ось, сьогодні, 30 січня ц.р., у приміщенні Філії СУР у місті Карансебеші перед численною публікою відмічається день народження Степана Ткачука філологом Іваном Росохою.

Засідання відкриває Іван Малиновський – відомий активіст і талановитий акордеоніст, який підкреслює значення події у житті української меншини в Західному Банаті.

Потім розгортається творчість поета, підкреслюючи її значення для української літератури. Іван Росоха, керуючи подією, підкреслює високоцінну творчість Ткачука, порівнюючи його із відомими поетами Європи.

Подія продовжується декламаціями віршів поета.

Керівництво переходить до відомої сопрано Марії Блаж, давньої співачки хорів «Зелена ліщина» та «Голос українців», яка подає тон мішаному хорові на подію, і виконується пісня на слова Ткачука з музикою Івана Лібера під заголовком «Плаче глухо моє серце». Дуже цікаво, що хор виконав цю пісню, яка 20 років тому була виконана і в Чернівецькому театрі згаданим хором «Зелена ліщина».

Іще була виконана пісня «Мамо, ось твій син прийшов додому» та інші пісні різних

авторів.

Подія тривала дуже довго, коли присутні пригадували собі не лише пісні, але й інші аспекти українського життя.

Іван ЛІБЕР

СУР відзначив 210 років від дня народження Євгена Гребінки (1812-1848)

14 лютого 2022 р. відбулася культурна подія присвячена відомому українському письменнику Євгену Гребінці у приміщенні Бухарестської філії СУР. Були присутні голова Союзу українців Румунії, депутат Микола Мирослав Петрецький, Тимчасовий повірений у справах України в Румунії Паун Роговей, голова Бухарестської філії, письменник Михайло Трайста, перший заступник голови Богдан Мойсей, редактори газет, телебачення та члени СУР.

У своєму слові голова Союзу українців Румунії, депутат Микола-Мирослав Петрецький підкреслив головну роль українського письменника Євгена Гребінки та активну діяльність СУР у зв'язку з культурними подіями, за вдячність, яка належить у першу чергу Михайлові Трайсті.

Тимчасовий повірений у справах України в Румунії Паун Роговей висловив подяку Румунії, яка вкладає інтенсивні зусилля для підтримки України у такі важкі часи, для консолідації зв'язків між сусідами.

Голова Бухарестської філії Михайло Трайста представив біографічний шлях письменника Євгена Гребінки. На кінець симпозіуму, присвяченого святкуванню 210-ї річниці з дня народження відомого українського письменника, педагога, поета, байкаря, громадського діяча Євгена Гребінки, завершився з чудовою музикальною програмою бухарестський гурт «Зоря». Інструментальний дует Наталія Панчик (скрипка) та Дан Васілеску (гітара) виконав романс «Очі чорні» на слова поета Євгена Гребінки.

Роман ПЕТРАШУК

Микола ВЕГЕШ, Ірина-Люба ГОРВАТ

РУМУНСЬКО-ЧЕХОСЛОВАЦЬКІ ВІДНОСИНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ У КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ (1938–1939)

Наприкінці 1930-х років у Центральній Європі виникла гостра міжнародна криза. Нацистська Німеччина і фашистська Італія готувалися до нового поділу світу. Над Європою нависла небезпека виникнення Другої світової війни. Рішення Мюнхенської конференції 29-30 вересня 1938 р. свідчили про близький її початок. Особливо складним було становище Чехословаччини, до складу якої під назвою Підкарпатська Русь входило Закарпаття. З другої половини 1930-х років також відбувався прискорений процес мілітаризації Угорщини. Ця країна, що межувала із Чехословаччиною і Румунією, постійно виношувала агресивні плани щодо них. У цьому плані гортистську Угорщину всіляко підтримувала Польща, яка докладала чимало зусиль для встановлення спільного з нею кордону. А цього можна було досягти лише внаслідок повної окупації Закарпаття угорськими військами.

Незважаючи на складність міжнародної ситуації, Закарпаття (Підкарпатська Русь, а згодом Карпатська Україна), де компактно проживало українське населення, виявилось єдиним регіоном, населення і політична еліта якого вибороло автономні права. Невелика гілка українського народу здобула можливість певною мірою проводити власну внутрішню політику, наслідком якої була спроба формування української державності. Останню законодавчо закріпили рішення Союму Карпатської України 15 березня 1939 р. Закарпатські українці довели, що бажають возз'єднання з великим українським народом. Молода Карпатська Україна постійно відчувала моральну і матеріальну підтримку українців, які проживали в різних країнах світу. Особливо відчутною була фінансова допомога українців США і Канади, цілої низки європейських держав. Українці Східної Галичини масово нелегально переходили польсько-чехословацький кордон, вступаючи до лав Карпатської Січі – майбутніх Збройних сил Карпато-Української держави. Не залишились осторонь і українці Румунії. Що стосується позиції румунського уряду, то він упродовж усіх цих складних міжнародних подій лояльно відносився до Праги. І таке ставлення було оправданим.

Упродовж 1920-1938 років Чехословаччина, Румунія та Югославія входили до більш відомого військово-політичного союзу, як Мала Антанта. Ініціатором утворення такого міжнародного об'єднання виступила Франція, яка намагалася зберегти статус-кво в Центральній та Південно-Східній Європі. Саме під егідою Франції були укладені двосторонні угоди між Югославією і Чехословаччиною (14 серпня 1920 р.), Чехословаччиною і Румунією (23 квітня 1921 р.), Югославією і Румунією (7 червня 1921 р.). Формально ці угоди передбачали взаємну допомогу сторін у випадку зазіхання на територіальну цілісність держав Малої Антанти. Крім Франції, Малу Антанту підтримували Велика Британія та Радянський Союз, проте ситуація різко змінилася наприкінці 1930-х років. Необхідно погодитись із справедливим твердженням В. Ковалю, що Гітлер «свідомо вів справу до крайнього загострення, не виключаючи війни. Можна сказати більше: він жадав війни, переконаний, що Німеччина має вирішальну, але тимчасову перевагу сил над потенційними противниками... Британія і Франція прагнули уникнути війни через недостатній рівень своєї боєготовності і під майже однастайним тиском громадськості». Нацистський диктатор інтуїтивно відчував, що Британія і Франція – наймогутніші союзники Чехословаччини – готові пожертвувати частиною її території (Судетська область) заради відвернення, як вони вважали, нової світової війни. Сьогодні їхня політика стосов-

но задоволення гітлерівських апетитів цілком вірно трактується як «політика потурання агресору».

Чехословацько-румунські відносини зазнали відчутного удару після Мюнхенської конференції, коли, фактично, настав кінець існування Малої Антанти як військово-політичного союзу. На це звернув увагу В. Волков. «Мюнхенська політика, – писав він, – викликала серйозні зміни в міжнародних відносинах на Балканах. Розпад Малої Антанти зробив негативний вплив на Балканський пакт і різко зменшив його значення як регіонального політичного блоку, підірвав його роль у міжнародних справах. Однак окремі Балканські держави були в неоднаковій мірі зачеплені змінами, що відбулися. Найбільше виявились послабленими міжнародні позиції Югославії і Румунії, які в нових, післямюнхенських умовах стали об'єктами неприхованого натиску гітлерівської Німеччини. Посилився німецький вплив на інші Балканські країни». Аналогічної точки зору притримувався тодішній представник уряду Карпатської України в Празі В. Шандор: «У період першої республіки Карпатська Україна відігравала поважну стратегічну роль як зв'язок до держав Малої Антанти – Румунії та Югославії. У новім укладі сил вона втратила своє первісне значення». «Румунія – одинока країна, – відзначав П. Стерчо, – що намагалася дотримуватись своїх договірних зобов'язань супроти ЧСР, як члена Малої Антанти... Румунія була і одинокою країною, що бодай словно інтервеніювала в березневі дні проти мадярської агресії в Карпатській Україні, не дивлячись на те, що мадяри забирали Карпатську Україну з ласки Гітлера».

Про прихильне ставлення Румунії до Карпатської України писав головний редактор урядової газети «Нова свобода» В. Гренджа-Донський. У його щоденнику «Щастя і горе Карпатської України» є такий запис: «З румунами живемо дружно. Єдина Румунія підтримувала нас у найважчих часах тим, що продавала нам бензин та нафту, а особливо кукурудзу для нашого верховинського населення... Проти румунів ми не висказали ні одного злого слова, щоб не зачіпати та не робити собі дальших ворогів. Ставляться вони коректно, нема причини зачіпати сусіда, тим більше в ці гарячі для нас часи». Обговорю-

валося питання про відкриття румунського консульства в Хусті.

На шпальтах газети «Нова свобода» постійно з'являлися матеріали про ставлення Румунії до українського питання в Чехословаччині. У статті «Румунія і Підкарпаття», опублікованій 29 жовтня 1938 р., відзначалося: «Румунія підписала договори й ці договори мусить дотримувати, зокрема у відношенні до Чехословаччини. Останніми договорами румунська держава доказала, що вона хоче жити зі всіма сусідами в згоді. Румунія мусить рахуватися з фактами, що спираються на принципи національного самовизначення, тим більше, що цей факт відповідає принципам Гітлера й Муссоліні». У тому ж номері була поміщена стаття «Румунія не хоче ангажуватися проти Німеччини». На думку редакції, «пропозиції польського міністра закордонних справ Бека, висловлені ним у Галаці, не викликали в Румунії особливого захоплення з кількох причин: 1) лояльність румунського уряду супроти Чехословаччини; 2) бажання зберегти з нею добрі економічні й політичні взаємини; 3) неприхильність до надмірного побільшення Мадярщини; 4) недовір'я до запевнень Будапешта щодо Трансильванії; 5) неохота ангажуватися до комбінацій, які спрямовані були б проти Німеччини». «Майже вся румунська преса, – відзначала «Нова свобода», – дуже багато місця присвячує останній поїздки Бека.

(Продовження на 12 стор.)

Про багаторічну діяльність Союзу українців Румунії...

(Закінчення. Поч. на 6 стор.)

Зокрема у проєкті «Покращення протипаводкового захисту та екологічне оздоровлення навколишнього середовища на українсько-румунській прикордонній ділянці р. Тиса», Карпатський біосферний заповідник у 2010 р. випустив книжку «Екологічна ситуація у басейні Верхньої Тиси на ділянці українсько-румунського кордону та шляхи її стабілізації».

А зараз, за ініціативою Федора Гамора, реалізується в румунській комуні Бистрий та українському місті Рахів проєкт Євросоюзу "Сприяння культурі гуцульського етносу в румунсько-українському прикордонному регіоні".

А загалом ці та багато інших 20-річних напрацювань Союзу українців Румунії та Карпатського біосферного заповідника є важливими для відновлення та активізації традиційних культурних та торгово-економічних відносин між українськими населеними пунктами в Україні та Румунії по обидва боки Тиси на Мараморощині.

Ця робота особливо актуальна і в контексті Договору про Асоціацію України із Європейським Союзом, який в числі перших ратифікували Україна та Румунія, у главі 27 якого визначається необхідність сприяння взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства з особливим наголосом на розвитку відсталіх територій. При цьому передбачається створення каналів зв'язку та активізація обміну інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства.

Стрітення Господнє

У місяці лютому українці релігійно за старим стилем святкують одне з найбільших свят – Стрітення Господнє, яке відбувається після 40 днів Різдва Христового. Слово «Стрітення» із церковної слов'янської мови означає «зустріч».

Стрітення Господнє несе нас з думкою до Єрусалиму, де приносять маленького Ісуса представити його Господу і сповнити закони – старого завіту, а саме: очищення жінки в 40 днів після народження і другий закон присвячення дитини Господу.

Богоматір і праведний Йосиф взяли мале дитятко і представились перед Господом у святині, де Божа Матір, щоб вичистилася після народження, а дитятко боже представити Господу на знак визволення з рабства Єгипетського. Божу Матір і малого Ісуса біля храму зустрів Симеон Богоприємець, якому Дух Святий передбачив, що він не помре, поки не побачить Сина Божого, через те, що він не довіряв словам, які перекладав у святім письмі, а саме, що: Пресвята Діва народить Сина, і як то можливо, щоб Діва народила?

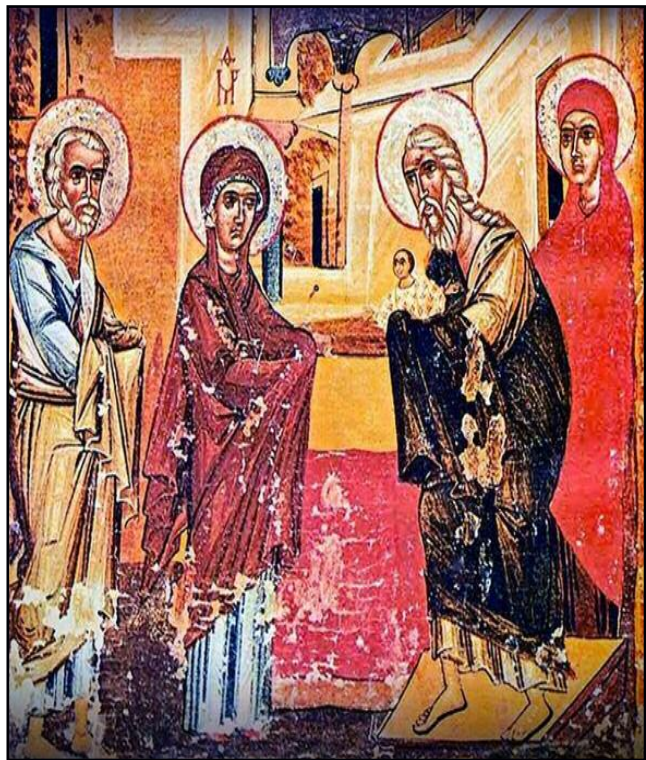
Після багатьох років старий Симеон дістав вістку від Всевишнього, щоб прийшов до храму зустріти Діву Марію з пророченим сином Ісусом. Бачачи таке чудо, Симеон бере дитятко на руки і промовляє

молитву: «Тепер відпускаєш свого слугу. Ти, Владико, за словом твоїм у спокої, бо побачили очі мої те спасіння твоє, що ти приготував його перед всіма народами».

У народі на Стрітення зима зустрічається із весною. Ясна і тиха погода в цей день віщує добрий урожай та роїння бджіл. Вітер – погана ознака. Відлига – чекає пізньої весни.

Свято Стрітення багате на символіку світла. Ісус означає початок нового завіту і нового священства, у якому Син Божий сам є храмом і жертвою. Головна ціль цього свята – це спасіння боже, яке поширюється на всі народи.

Микола ДУТКА

КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКИХ КОЛЯДОК У БУХАРЕСТСЬКІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЦЕРКВІ

У неділю, 30 січня, Бухарестська філія СУР провела культурний захід «Концерт українських колядок», спрямований на збереження, продовження та просування різдвяних традицій та звичаїв українців Румунії.

Спеціальними гостями були члени артистичного ансамблю «Ясна Зоря» з Мурігйолу (Тульчанська філія СУР), які виконали гарні українські колядки, а також розповіли про зимові звичаї українців Добруджі.

Далі пролунали колядки у виконанні інструментального дуету Наталія Панчек-Колотило (скрипка) та Дан Васілеску (гітара).

Голова бухарестської філії, письменник Михайло Трайста прочитав колядку та відмітив, що в Бухаресті проживають українці, уродженці різних регіонів країни: Мараморощини, Буковини, Добруджі, Банату. Вони зберегли свої традиції та звичаї, особливо колядки, з якими вони вирости та яких передають наступним поколінням.

У заході також взяли участь представники інших

національних меншин (італійці, роми, болгари) та члени Комітету з питань культури Департаменту міжнаціональних відносин.

Степан К. Д. ТРАЙСТА

Микола ВЕГЕШ, Ірина-Люба ГОРВАТ

РУМУНСЬКО-ЧЕХОСЛОВАЦЬКІ ВІДНОСИНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ У КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ (1938–1939)

(Продовження з 10 стор.)

Щодо проєктованого розбору Підкарпаття, то в Румунії панує погляд, що така розв'язка не відповідає духовій постановці Мюнхенської конференції і шкодить інтересам Румунії й Югославії. Румунії потрібний спільний кордон з Чехословаччиною, бо туди веде дуже важлива для неї сполука з Заходом».

Об'єктивність аналізу тогочасної міжнародної ситуації в газеті «Нова свобода» підтверджується архівними документами, які нещодавно опублікував О. Пагіря. Представник МЗС Чехословаччини в Бухаресті повідомляв Прагу про позиції Румунії у справі польсько-угорських вимог щодо встановлення спільного кордону: «Румунський король і уряд найбільшу увагу звертають на збереження сухопутного та залізничного сполучення між Чехословаччиною і Румунією з економічних і військових причин. Це наш спільний інтерес, оскільки завдяки втриманню сполучення з вільним Чорним морем ми підтримуємо свій статус незалежної держави. Румуни мають причини вважати, що Берлін не схильний переривати сухопутне сполучення з Румунією. Поляки дали формальне підтвердження, що вони не вимагатимуть військовим втручанням отримання спільного кордону Польщі й Угорщини. За таких умов вони гадають, що ми можемо бути твердими і непоступливими у справі дороги Кошице – Словенске Нове Место – Чоп – Берегово – Королево-над-Тисою. Пропонують нам здійснити посилення військових заходів у Східній Словаччині і на Підкарпатській Русі, щоб і вони у разі можливого військового конфлікту могли збройно виступити». У ноті посольства ЧСР у Бухаресті підтверджувалося, що «король і Комнен (Ніколає Петреску-Комнен – міністр закордонних справ Румунії з 30 березня до 20 грудня 1938 р. – М. В., І. Г.) залишаються вірними своїй тезі про територіальне сполу-

чення з ЧСР, бо це дає Румунії єдину можливість озброїтися поза Німеччиною». Чехословацький посол просив Прагу «дати завдання пресі, щоб вона підкреслила непопушну лояльність Румунії».

11 жовтня 1938 р. сформувався перший автономний уряд Підкарпатської Русі, який очолив А. Бродій – лідер русофільського напрямку в краї. Міністрами були призначені Е.Бачинський і Ю.Ревай. Слідом за ними міністерську посаду обійняв С.Фенцик, а А.Волошин та І. П'єшак стали державними секретарями. До першого автономного уряду ввійшло четверо представників русофільського і двоє – українського напрямку.

Автономний уряд А. Бродія провів три засідання (15, 18, 22-23 жовтня 1938 р.). На першому засіданні 15 жовтня 1938 р. були розглянуті і затверджені основні органи управління, які склалися із 9 міністерств, було констатовано, що в жовтні 1938 р. на Підкарпатську Русь завезено із Румунії 170 вагонів кукурудзи. На другому засіданні С.Фенцик прозвітувався про пророблену роботу під час переговорів по встановленню кордону із Словаччиною, а Ю. Ревай зробив доповідь про заборону вивозу державного і приватного майна з території краю. Обговорювалися також питання надання амністії, співробітництва з Німеччиною тощо. У центрі уваги третього засідання була внутрішньополітична ситуація в Закарпатті, зокрема, обговорювалося питання

про розумне відреагування на угорський ультиматум щодо південних територій краю.

Досить швидко з'ясувалося, що А.Бродій уже тривалий час працював на Угорщину під кличкою «Берталон». Чехословацька контррозвідка уважно слідувала за діяльністю А.Бродія. Начальник Президії поліцейського управління в Ужгороді Герр ще 4 січня 1933 р. доповідав Президії крайового управління Підкарпатської Русі, що «редактор Бродій має великі зв'язки з закордоном... він постійно зустрічається з представниками угорських опозиційних сил в Ужгороді». У шифрованій телеграмі міністра закордонних справ Угорщини К. Кані угорському послу в Празі Я. Ветштейну давалися інструкції для А. Бродія: «... попередьте Берталона, щоб він ні в якому разі не піддавався обіцянкам чехів і цілком стояв на попередніх позиціях, тобто на самовизначенні з плебісцитом. Особливо зверніть його увагу на те, що якщо вони не приєднаються до нас, то в такому випадку складуться несприятливі для них економічні умови. Якщо ж вони приєднаються до нас, то ці питання можна буде вирішити в дружньому дусі, із врахуванням їх інтересів. Плебісцит за автономію в межах угорської держави – це єдине розумне

рішення для русинів... Якщо з яких-небудь причин виникнуть труднощі у відстоюванні цієї позиції, то Берталон при всіх обставинах повинен приймати в Пешт».

17 жовтня 1938 р. Ю. Ревай попередив міністра закордонних справ ЧСР Ф. Хвалковського про зв'язки А. Бродія з Угорщиною. Внаслідок цього празький уряд заборонив А.Бродію виїзд у Будапешт для переговорів з Угорщиною. Міністр внутрішніх справ ЧСР Я. Черний твердив, що відомості з нарад міністерської ради потрапляють до угорського посольства в Празі. Чехословацький уряд звинуватив А.Бродія в порушенні «Закону про охорону республіки» і його заарештували. 26 жовтня 1938 р. бюлетень Пресової Служби Карпатської України повідомляв, що «у Бродія знайшли мапу Карпатської України, на якій він сам розділив половину мадярам, а половину полякам та багато грошей». Сьогодні можна впевнено стверджувати, що румунській контррозвідці теж було відомо про шпигунську діяльність А. Бродія. Доказом цього є ноти посольства ЧСР у Бухаресті від 24 і 25 жовтня 1938 р. Чехословацький посол в Румунії доповідав у Прагу: «Румунський посол у Варшаві повідомляє дослівно, що там неодмінно чекають протягом кількох днів, що підкарпатський уряд (А. Бродія – М. В., Л. Г.) підкуплений Угорщиною та Польщею, проголосить повне відокремлення від Чехословаччини».

(Далі буде)

ДО 172-річчя 3 ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МІХАЯ ЕМІНЕСКУ

Сергій ЛУЧКАНИН

Вірш «Зірка» Міхая Емінеску в українських перекладах

(Прод. Початок в попередньому номері)

Ми подаємо сім інтерпретацій „Зірки“ українською мовою, серед яких є давніші – Василя Швеця 1952 року та Миколи Ігнатенка 1974 року. Біля цієї щемливої ліричної мініатюри заходжувався і Григорій Кочур, уперше його переклад було опубліковано у книзі „Друге відлуння“ (1991), а потім кілька разів перевидавався як в Україні, так і в Румунії.

Зацікавлення румунською поезією в Григорія Кочура з'явилося, очевидно, ще під час його роботи викладачем літератури в педтехнікумі Балти, куди він переїхав за розподілом разом із дружиною Іриною Воронович по закінченні Київського інституту народної освіти. Балта протягом 1924-29 років була столицею Молдавської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки (у межах Української Соціалістичної Радянської Республіки до 1940 р.). Як слушно припускає Максим Стріха, „цей

переїзд, можливо, й порятував його від трагічної долі неокласиків, і дозволив пережити першу хвилю репресій 1934, а згодом і другу – 1937-1938 років”. 1929 року столицю Молдавської АРСР було перенесено до Тирасполя. Викладачем Тираспольського педінституту також був Григорій Кочур, де працював, зокрема, над перекладом „Євгенія Онегіна”. Безумовно, Григорій Порфирівич не полишав і зацікавлень творчістю „співця боротьби й любові румунського народу” – Міхая Емінеску. Кочуровий переклад вірша „Зірки” цілком і повністю функціонально відповідає оригіналові, точно відтворено і поетичний зміст, і його естетично-філософське наповнення, кожне слово, кожний образ збережені з філігранною точністю. Г. Кочур знайшов вдалий відповідник до неперекладного румунського слова *dor* (*Tot astfel cond al nostru dor* – початок заключної строфи), адже це і „1) палке бажання, прагнення; 2) туга; 3) скорбота, сум; 4) любов; 5) смак, апетит”. До речі, цілу мікронovelу

про слово *dor* можна прочитати в романі В. Баранова „Смерть по-білому”.

П'ять перекладів „Зірки” виконані сучасними майстрами поетичного перекладу – Віктором Барановим, Степаном Келаром, Володимиром Поятою, Ольгою Страшенко і Всеволодом Ткаченком. Віримо, що творче змагання між перекладачами поетичного шедевра М. Емінеску „Зірка” триватиме й далі, адже тичинівське „аркодужне перевисання до народів” збагачує національні культури, „окрилює” їх, особливо культури добрих і надійних сусідів, як-от українську й румунську. Початки поетичного слова на румунській землі губляться в таємничій давнині, серед міфів та античної історії, адже Орфей походив із Фракії, а Овідій залишився в історії як перший великий поет, який написав пам'ятні „Скорботні елегії” (віртуозно перекладені українською Андрієм Содоморою) та „Послання з Понту” на нинішній румунській землі та про ці терени.

В. Швець.

ЗОРЯ (1952)

Зоря крізь просторинь і час
Лле тихо світло срібне.
Щоб світло те дійшло до нас,
Були віки потрібні.

Зоря погасла вже давно,
Але в простори сині
Проміння йшло, і нам воно
Засяло тільки нині.

Це світло привидам з п'їтьми
Проходить небокраєм.
Жила зоря – й не знали ми
Її, лиш мертву знаєм.

Отак, коли душі жага
В тьму канула з літами,
Любові іскра дорога
Сієє перед нами.

М. Ігнатенко

ЗОРЯ (1974)

Зоря з німої вишини
Струмить потоки срібні, –
Щоб досягли землі вони –
Мільйони літ потрібні.

Можливо, вже давно погас
Той світ у далечині,
А лиш тепер дістались нас
Його вогні промінні.

Посмертне сяйво угорі
Пливе у далі сині –
В житті не бачили зорі,
А бачать в домовині.

І хай кохання відійшло
В глибини вечорові –
Все ж лине нам услід тепло
Погаслої любові.

Григорій Кочур

ДО ЗІРКИ (1998)

Та зірка, що вгорі блищить,
Така далека звідси,
Що треба їй тисячоліть,
Щоб освітити світ цей.

Давно й погасла вже, мабуть,
У голубій безодні,
Проміння ж до землі свій путь
Пройшло лише сьогодні.

Померла й ніби знов зійшла
Для нас в нічнім розмаї:
Коли не бачили – була,
А бачимо – немає.

Так сум кохання пролетів,
Розтав у п'їтьмі снами,
А промінь згаслих почуттів
Женеться ще за нами.

С. Келар.

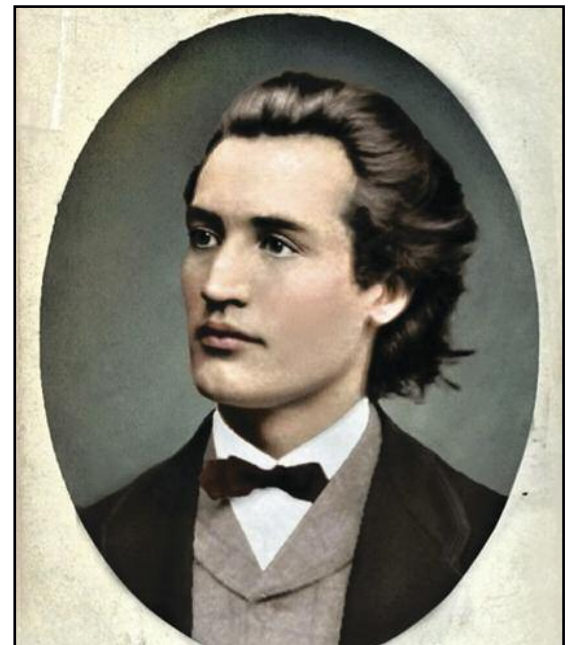
ДО ЗІРКИ (2000)

До зірки, вісниці світів,
Що сяєвом розквітла, –
Далеко. Й, може, сто віків
Йде промінь її світла,

Щоб досягти землі. Між сфер
Давно, мабуть, погасла,
А нам ще сяє і тепер,
Яскрава і прекрасна.

Вже зірку вкрила часу мла,
А образ – не зникає.
Її не бачили – була,
А бачимо – немає.

Отак і мрія. В самоті
Засявши – вмирає...
Й кохання світло у житті
Лиш слід свій залишає.

О. Страшенко.

ДО ЗІРКИ (2007)

О зірко, в сяєві химер,
Твій довгий шлях, як гомін,
Мільйони літ крізь товщі сфер
До нас ішов твій промінь.

Багато в тебе промінців
Погасло в світлотіні.
Але мою життєву ціль
Освітлюють і нині.

Зоря, змигнувши, мов свіча,
На обрії згоріла.
Була – ніхто не помічав,
А згасла – то уздріли.

Моя любов без вороття
Розтанула й немає...
А відблиск той моє життя
І досі зігріває.

(Далі буде)

Переможці конкурсу «Кращий учитель української мови»

(Продовження з 7 стор.)

Маю неабияку честь побувати серед учасників та переможців цього конкурсу. Всі переможці отримали від Союзу українців Румунії грамоти та надзвичайно цінні подарунки, інтерактивний комплект: інтерактивна дошка, відеопроєктор та ноутбук, що істотно допома-

гають у вивченні рідної української мови, сприяють кращому засвоєнню учнями матеріалу. Велике спасибі та низький уклін організаторам цього конкурсу, пану Миколі-Мирославу Петрецькому, а також усім переможцям. Зичу міцного здоров'я, невичерпної енергії, наснаги у виконанні цієї нелегкої місії. Нехай кожен день приносить усім нам задоволення від зробленого, ваші щирість і талант знаходять відгуки у серцях наших вихованців!».

Учителька української мови Серетського технічного коледжу імені Лацку Воде Сучавського повіту Антонета Крайнічук також була нагороджена премією «Кращий вчитель української мови». Вона розповіла про свою участь у цьому конкурсі та про підтримку, якою користується освіта українською мовою в Румунії з боку СУР: «Союз українців Румунії, на чолі з депутатом та головою СУРу Миколою-Мирославом Петрецьким, через Комісію з питань освіти та науки СУР, відіг-

рає надзвичайно важливу роль у спрямуванні всіх зусиль на підтримку та розвиток освіти. За словами депутата та голови СУР Миколи-Мирослава Петрецького, майже чверть заходів, організованих СУРом, спрямовано на виховання молодих українців і покликано підтримувати всі форми навчання з викладанням українською мовою.

Підтримкою користуються не лише учні, а й викладачі. Цього року з нагоди Дня української мови, який в Румунії відзначається 9 листопада, СУР організував конкурс «Кращий вчитель української мови». У конкурсі могли брати участь вчителі української мови та літератури, а також вихователі. Приз для учасників конкурсу – це мультимедійні пакети, що складаються з інтерактивної дошки, відеопроєктора та ноутбука. Я взяла участь в цьому конкурсі і виграла один з цих пакетів. У даному контексті, коли уроки проводяться не лише фізично, а й в онлайн, вони мені дуже корисні».

(Далі буде)

До Дня рідної мови

Віхи духовного світу українців Румунії

(Закінчення. Поч. на 2 стор.)

Ще тому, що процес розвитку рідної мови не є процесом кількісних змін, які виражаються у збільшенні словника дитини й асоціативних зв'язків слова. Це процес якісних змін, стрибків, формування і розвитку «мовної особистості» учня на основі глибинних психологічних зв'язків між мисленням і мовою, які закладаються вже з раннього дитинства. Ось що таке рідна мова!

Рідні звуки вводять дитину у сферу народного світовідчуття, світобачення, світорозуміння. Тому навіть тоді, коли дитина виростає у мовному багатоголоссі, рідною мовою залишається тільки одна, або жодна, як писав Костянтин Ушинський, відомий педагог у роботі «Рідна мова». Це пояснюється тим, що процес формування та розвитку рідної мови – явище закономірне, зафіксоване у глибинних пластах психологічної діяльності дитини. Тільки на основі рідної мови, людина може досконало опанувати мови інших народів. Така суть, природа слова, що необхідно розрізняти і сприймати в слові зовнішньо-звукову і внутрішньо-змістову форму, як етимологічне значення.

В процесі навчання розвиток мови вдосконалюється як хід, протікання від рідної мови до будь-якої іншої мови, засвоєння багатства її словника, граматичних форм, необхідних для розуміння кожною людиною інших людей і вміння висловлювати свої думки, бажання, переживання. Так, мова розвивається у двох взаємозв'язаних

формах: як розуміння мови співрозмовника, так і власна розмовна мова. При цьому рівень розвитку мови, яку розуміють, випереджає рівень розмовної мови. Особливе значення в розвитку мови має засвоєння писемної мови протягом молодшого шкільного віку і дальший розвиток логічної, виразної мови, що дедалі сприяє загальному спеціально-мовному розвитку школяра завдяки слухання, бесіди, суперечки, міркування – специфічні форми мовної діяльності від початкової школи на рідній мові і до вищих навчально-виховних закладів.

Це означає, що ми повинні мати школи на рідній мові. Але, як відомо, українці Мараморишу, які живуть компактно у таких селах, як: Поляни, Кривий, Русково, Красна, Бистрий, Вишня Рівна, Вишівська Долина, Луг над Тисою, Кричунів, Ремети мають, на жаль, лише кілька класів з викладовою українською мовою.

Слід згадати, що українські діти вчилися в Українській школі (в ліцеї і в педагогічній школі) не тільки з Мараморишу, а і з Буковини, Банату і Добруджі, володіючи українською мовою з дому і з українських семирічних шкіл, які вони закінчили.

Український ліцей і Педагогічний ліцей мали добре приготовлених викладачів: д-р Ілля Павлюк, Панас Новосівський, Андрій Сливка, Анатолій Лозинський, Микола Кошман, Денис Онишук, Олександр Онишук, Микита Боженко, Оріся Хортик, Наталія Оленчук, Богдан Яричевський, Богдан Павлюк, Петро Дряб, Елена Дряб, Михайло Митринюк, Елена Митринюк, Ро-

ман Гордійчук, Ольга Гордійчук, Мелетій Фраціян, Василь Бучковський, Володимир Данилюк, Костянтин Драпака, Рахіля Драпака, Ярослав Дуда та ін., а румунську мову і літературу викладали найкращі викладачі міста: Васіле Білцу, Еудженія Кіду, Елена Бота, Іон Шутеу, Мігай Томояга, Іон Бузату та ін.

Так пояснюється, що українські діти добре володіли румунською мовою, бо успішно поступали на різні факультети Румунії.

В підсумку підкреслимо, що першорядним невідкладним завданням Союзу українців Румунії є відновити початкові школи на рідній мові в українських селах Мараморишу, Банату, Буковини, Добруджі, в яких компактно живе українське населення; організувати діяльність бібліотек і домів культури; підвищувати культурну діяльність української молоді, яка повинна включатися в повноцінне життя всього румунського народу. Це є основним завданням шкіл, установ – виховувати румунського громадянина, який належить до постійного населення Румунської держави, користується її правилами і виконує обов'язки встановлені законами нашої держави. Бо людей оцінюють за місцем, яке вони посідають у суспільстві, за свій особистий внесок у науку, мистецтво, матеріально-технічну базу країни, в якій живемо, відповідно рівневі своїм здібностям, запасу знань, досвіду професійної діяльності, які визначають відмінні, своєрідні риси, соціальні і моральні, якості людини.

ВІТАЄМО П. ІВАНА ЛІБЕРА З ЙОГО 90-РІЧНИМ ЮВІЛЕЄМ!

Від імені Карашсеверінської філії СУР, хороших банатських колективів, жителів села Копашиль та від мене особисто вітаю шановного професора, диригента, композитора, етномузиколога, батька трьох дітей і чотирьох внуків з його поважним ювілеєм!

Не можна собі уявити української пісні, культурної діяльності в селі Копашиль, в Карансебеші без Івана Лібера, людини, яка заслуговує шану з боку своїх земляків і всіх людей, яким знайомий і які признають його професійну працю, творчі видання і все культурологічне життя.

Уродженець села Русково Марамороського краю, після учительської освіти Іван Лібер належить до групи молодих вчителів-випускників Сігетської педагогічної школи, котрі отримали гарне виховання, щоб сіяти у школах плідне зерно, добре слово. Всупереч важких умов, труднощів працювати в далеких селах, у присілках по всій країні, де проживали українці, вони старались залишити в школах все, що мали найкраще, найкорисніше для учнів, в їх пам'яті і в пам'яті населення.

Іван Лібер, який 1951 р. загостив до банатського села Копашиль, там запустив глибоке і

міцне коріння. Працював учителем, а потім багато років директором школи аж до виходу на пенсію.

Був активний в культурному житті разом із дружиною, вчителькою Марікою (уже покійною), яка завжди була для нього правою рукою, великою поміччю, й обоє старались, щоб розвивався український дух у Банаті.

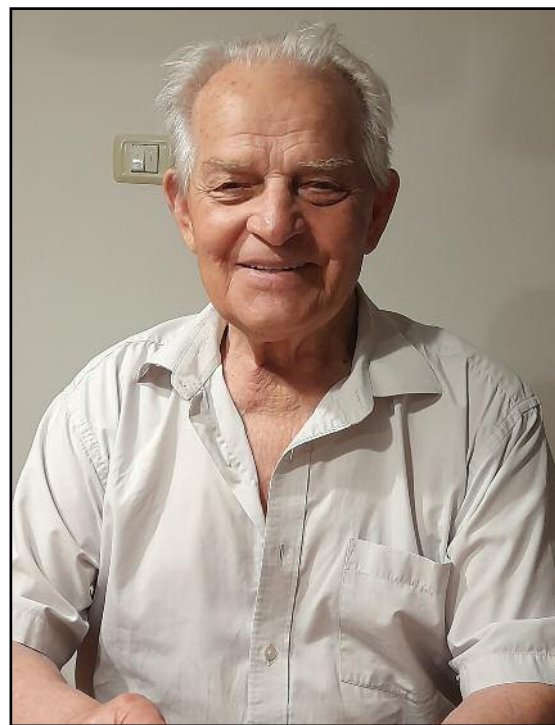
Так живе п. І. Лібер далі – завжди в силі, завжди у праці, не втрачає він марно час. Бог його обдарував музичним талантом та любов'ю до пісні, а його невтомна праця зазнавала звершень тоді, коли побачили світ його збірки пісень. Поклав на музику авторські пісні Степана Ткачука, Марії Чубіки, Івана Ковача, Василя Баршая та інших поетів.

Не буду згадувати всі, бо колись я уже писала про це. Згадаю першу збірку, яка появилася 1972 р. – «Українські пісні для I-IV класів», а протягом років додавались інші, – всіх до 15 збірників. Працював з Ужгородським проф. д-ром етномузикологом Іваном Хлантою і появився збірник під назвою «Пісні українців Банату».

Хори «Зелена ліщина» і «Голос українців» завдяки їхньому диригенту брали участь у багатьох фестивалях нацменшин у багатьох повітах, виступали і за межами країни.

Іван Лібер нагороджений різними дипломами з боку Карашсеверінської радп, також є членом Союзу виконавчої творчості в Румунії, нагороджений різними грамотами.

Я певна, що коли будуть сили, здоров'я, все буде в порядку, не покине пан хорової діяльності, яка для п. І. Лібера була найвищою ціллю його життя. Пам'ятаю один момент, коли перед наших різдв'яних свят подзвонив по телефону до мене п. професор,

щоб сказати про гарний сюрприз: що зробили хористи, запросивши його до Карансебешської організації СУР виконати ряд українських колядок. З таких радощів професор був дуже щасливий і вдячний, бо самі вони провели репетицію, і так вдало колядували, так точно, що він хотів поділити з іншими свою велику радість. Я зрозуміла вже давно: копашильяни і карашсебешяни мали велике щастя народитися і жити в тому краї, в котрий багато років тому назад доля привела п. Івана Лібера, там жити, шукати та розвивати красу української пісні, засадити їх в серця людей. З дозволу пана Івана Лібера я привітаю його на честь 90-річчя.

Поздоровляємо знову нашого ювіляра, активну, терпеливу, врівноважену людину.

На многії літа, шановний ювіляре!

Я прочитаю йому короткий вірш:

*Не забуваймо нашу пісню,
Яка звучить і в місті, і в селі.
Професору, що славнозвісний
Кланяймося аж до землі!*

*Роки летять, як лебеді у вирі,
Життя іде, його не зупинить.
Прийміть вітання наші щирі
До ста – ще років зичимо прожити!*

Анна БЕРЕГІЙ

ВИДАТНІ УКРАЇНКИ

Княжа п'ятірка: як сестра, доньки та онука Ярослава Мудрого зайняли престולי Європи

(Початок в н-р 23-24/ 2021 р.)

Вони правили королями і народжували королів – від Польщі до Шотландії

Вони «народили» трьох дітей, але кохання тривало не довго.

Харальд був охоплений військовими походами і завоюваннями і якось привіз наложницю. Олісава, як християнка, не змиралася з таким варварством і переїхала у монастир, де займалася переписом літописів і вихованням дітей. У 40 років овдовіла – Харальд загинув у бою. І через рік вийшла заміж за його затятого ворога –

короля Данії Свена II. Стала королевою країни, про яку двадцять років мріяв її перший чоловік.

**Королева Угорщини
Анастасія Ярославна
(1028-1074 рр.) наймолодша
донька Ярослава Мудрого**

Шлюб Анастасії з угорським королем Андрашем I був ще одним дипломатичним союзом її батька Ярослава. Він допоміг Андрашу відвоювати трон і тут же закріпив політичний зв'язок матримоніальним – видавши заміж свою наймолодшу доньку. Її життю літописці не приділяли особливої

уваги, відомо лише, що вона народила двох синів і двох доньок.

Один із синів Анастасії Соломон I став згодом королем Угорщини. Марка з серії „Київські князівни на престолах Європи”

Батьківство однієї з них приписують ворогу Андраша королю Белі I, який після загибелі законного короля захопив трон і начебто на правах нового господаря згвалтував Анастасію. Достеменно відомо, що вона разом з дітьми втікала від Бели до Німеччини, доки сину Соломону не допомогли повернути угорський трон.

(Далі буде)

Масниця – свято українців?

Масниця – це архаїчне свято закінчення зими та початку весни і відоме воно майже всім європейським народам, хоча й із різними назвами... Християнська церква прив'язала його до тижня напередодні Великого посту є одним із церковних свят і називається ще Мясопустним або Сирним тижнем. ... Саме тому свято не має чітко встановленої дати в календарі, а залежить від дати Великодня, яка, як відомо, є змінною. Зазвичай вона припадає на кінець лютого – початок березня і займає, ніби проміжне місце між зимою та весною. Це був, власне, завершальний термін, коли ще можна було справляти весілля. Мало хто замислюється, звідки бере коріння назва свята. Назва свята «Масляна» пов'язана з тим, що в тиждень перед Великим постом з раціону харчування виключалися м'ясні продукти, а ось молочні ще вживати було можна, як і традиційні складові для приготування млинців: молоко, яйця, масло, сметана, усі види риби. У народі це свято асоціюється з смачними печеними млинцями та веселими гуляннями. Мета таких гамірних масових заходів полягала в тому, щоб розбудити весну зі сну і прогнати геть зиму. Початок цього свята завжди пов'язаний із початком Великого посту. Кожен день Масляного тижня мав свою назву. Масляний тиждень завжди починається з понеділка. Тому перші 3 дні святкувань називалися Вузькою Масницею. Дні з четверга по п'ятницю іменувалися Широкою.

Понеділок – «зустріч Масляної». У цей день зазвичай організовується опудало Масляної і катання на санках.

Вівторок – «загравання». Починається святкування в народі, на вулицях розгулюють скоморохи, діти і дорослі будують крижані замки.

Середа – «лакомка». Улюблений день всіх чоловіків, так, як саме в середу прийнято пригощати млинцями.

Четвер – «розгул». Вважається найвеселішим днем, так, як починаються масові гуляння, співи пісень, колядування, хороводи навколо чучела.

П'ятниця – «тещині вечорниці». Усі зяті запрошують своїх тещ на млинці.

Субота – сплячуть опудало Масляної, що символізує відхід зими і прихід весни.

Неділя – «прощена неділя». У цей день потрібно просити прощення у своїх рідних і близьких, а також прощати для того, щоб увійти в піст чистим і гармонійним...

Його відзначення полягає у проведенні гучних святкувань – карнавалів (серед яких найвідоміший Венеційський карнавал з характерними масками і розкішними костюмами). Власне, й саме слово «карнавал» походить від латинського *carne vale* – м'ясо прощай. У чехів це свято називається Менсопуст, у словаків – Фашіанг, у поляків – Запусти, у росіян – Масленіца. В українців це свято відоме у такій назві, як Масниця. В окремих регіонах побутовали також такі назви, як Колодій, Запусти, Пущення, Заговини, Сирний тиждень. Свято активно відзначалося не лише в період язичництва, а й після запровадження християнства князем Володимиром у 988 р.

Найбільш активного святкування Масниця набула у IX–XII століттях, в часи і на теренах Київської Русі.

Незвичайні факти про Масницю

– Свято Масниця завжди залежить від Пасхи. Масляний тиждень починається за 56 днів до Великодня, тобто за 8 тижнів;

– 3 самого початку воно мало назву «сирної» або мясопустної седмиці. Масницею воно стало називатися тільки тоді, коли його офіційно внесли у свята православної церкви;

– Деякі думають, що це свято назвали в честь давньослов'янської богині Лелі. Її вважали багатоособистісною богинею. Вона ставала перед людьми то в образі ніжної дівчини, то в образі пишногрудої з рум'яними щоками Масляної;

– 3 самого початку це свято називалося Комоїдиця. І відзначалося воно трохи пізніше, але завжди в один і той же час, 20 або 21 березня. Назва від слова «Ком» – так наші предки називали ведмедя. Ведмеді чули поча-

ток весни і прокидалися. Люди приносили цьому звірові млинці в жертву. Звідси і вийшла приказка «перший млинець комам», тобто ведмедям;

– Млинець вважається символом сонця, оскільки він, як сонце, жовтий, круглий і гарячий. Люди вважали, що, з'ївши млинець, вони з'їдають частину тепла і могутності сонця;

– У стародавні часи в Масницю чоловіки шукали собі наречених. До одягу хлопців, які хотіли одружитися або до одягу їх батьків, дівчата прив'язували колодку з дерева – символ продовження роду. За це хлопці повинні були пригостити дівчину солодощами або вручити якийсь подарунок;

– Один з давньоруських звичаїв полягав у тому, що перший спечений млинець був за упокій усіх померлих родичів. Його традиційно віддавали убогим або залишали на підвіконні;

– У неділю перед масляним тижнем традиційно провідували родичів, сусідів чи друзів, а також запрошували їх у гості. Саме в цей день за святковим столом можна було вживати м'ясо, останній раз перед Великим постом. Цю неділю називали м'ясною;

– У стародавні часи це свято не обходилося без катань на конях, а молоді хлопці старалися спеціально до Масниці обзавестися саньми і прокатати молодих дівчат;

– У наш час дуже добре збереглися ці стародавні світлі традиції на Західній Україні. Саме тому багато хто намагається провести масляний тиждень в Карпатах, де можна відчувати національний колорит свята, покуштувати найсмачніше і ситне частування і самостійно взяти участь у гуляннях;

– У Прощену неділю прийнята відповідь «Бог простить, і я тебе прощаю!»

– Масляну відзначають у багатьох країнах. В Європі теж є схоже свято, яке називається Бельтайн. Воно відзначається в день великого рівнодення. Гуляння, схожі на нашу Масницю, проходять щорічно в Сербії, Англії, Чехії та Данії.

Не маю інформації, чи святкували українці в Румунії і досі святкують традиції, пов'язані з масляною, але, наскільки я пам'ятаю, на південній Буковині це свято не дуже популярне, можливо, воно було і відзначається подекуди. Було б цікаво оприлюднити таку інформацію з місць, де досі відзначаються це свято та інші. Я закликаю тих, хто володіє такою інформацією, оприлюднити її в часописах що видаються СУР.

Інформацію зібрав
Голова Яської філії СУР
Віктор ГРИГОРЧУК

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

РЕДАКЦІЯ: Головний редактор – **Іван КОВАЧ**

Редактори – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ** та **Роман ПЕТРАШУК**

Комп'ютерний набір – **Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ**

Техноредагування – **Роман ПЕТРАШУК**

Друкарня «RCR PRINT» Бухарест, Румунія; **ISSN 1223-8988** Adresa redacției:

Uniunea Ucrainenilor din România, str. Radu Popescu nr. 15,

Sector 1, București, ROMÂNIA, Tel. 0212220748, 0212220753, Fax 0212220737

E-mail: vilne.slovo@uur.ro/ Адреса сайту СУР: **www.uur.ro**

**Наклад фінансований
Союзом українців Румунії**

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.